

Kitap İnceleme :

Nursel Uyaniker, Türklerde Güreş Kültürü ve Kırkpınar Güreşleri, Gece Akademi, Ankara, 2019.

Nagihan ÇETİN*

“Türk milleti anadan doğma sportmandır. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değildir; Türk kadını da bu işi bilir. Hangi milletin daha sportmen olduğu ancak harp meydanlarında anlaşılır.”

Mustafa Kemal Atatürk'ün spor ve güreş hakkındaki bu sözleri ile başlayan “Türklerde Güreş Kültürü ve Kırkpınar Güreşleri” isimli kitapta güreş kültürel bir unsur olarak ele alınmış ve halkbilimi merkezli olarak incelenmiştir.

Kitabın kapak tasarımında bir gölge oyunu olan Karagöz'den bir pehlivan karakteri, Keçel Pehlivan, ile gerçek bir pehlivana yer verilmiştir. Keçel Pehlivan resmi Hayali Küçük Ali'nin “*Mestan Pehlivan Çıplak*” isimli eserinden alınmıştır. Kitapta Keçel Pehlivan ile ilgili bilgiler A. Chodzko'nun “Theatre Persan” ve Sabri Esat Siyavuşgil'in “İstanbul'da Karagöz ve Karagözde İstanbul” isimli eserlerinden nakille şu şekilde verilmektedir; “Bu eserde, İran'a yerleşen Türklere has hayal oyunundaki kahraman tip, Keçel Pehlivan'dan bahsedilir. Görünüş olarak Karagöz'e benzeyen Keçel Pehlivan, dazlaktır. Karakter bakımından ise Karagöz ile Hacivad'ın terkibi olduğu anlatılır” (Uyaniker, 2019: 293).

Kitabın yazarı Nursel Uyaniker önsözde “Yapılan akademik çalışmalarda güreş daha çok spor bilimi açısından ele alınmış olup bu sporun Türk kültür tarihindeki yerinin yeterince araştırılıp çalışılmadığı düşünülmektedir.” diyerek bir bakıma kitabı hazırlama gerekçesini okuyucuyla paylaşmaktadır.

Giriş ve dört bölümden oluşan kitap 404 sayfadır. Giriş kısmında kültür, kültür tarihi, kültür değişmesi, gelenek, modernlik, spor ve güreş terimleri açıklanmıştır.

Türklerde güreş sporu ve Kırkpınar güreşlerinin tarihsel gelişimi ile günümüzdeki uygulamaları birinci bölümde karşılaştırmalı bir şekilde ele

* Dr. Öğretim Üyesi – Antalya AKEV Üniversitesi İnsani Bilimler Fakültesi / Antalya – nagihan-cetin@hotmail.com

alınmıştır. Yöntem olarak Edirne merkezli alan araştırması ve görüşme/mülakat yöntemleri kullanılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde güreş geleneğini oluşturan kültürel ve beşerî unsurlar incelenmiştir. Kültürel unsurlar güreş âdâbı, usta-çırak ilişkisi, güreşçi lâkapları, kıyafetler ve güreş araç-gereçleri, salâvatlar-dua, peşrev, güreşçinin yetişmesinde mekân unsuru, güreşte hayvan sembolizmi (boğa, koç, kartal, at, ayı ve deve sembolü), kırk motifi ve davul-zurna ezgisi (harbileme yahut ceng-i harbî) başlıkları altında incelenirken; güreşçi, ağa, cazgır, hakem, davul-zurna ekibi, kispet ustası, yağcı, bezci ve seyirci beşerî unsurlar başlığı altında değerlendirilmiştir.

Güreşin halk edebiyatındaki yeri çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Anonim halk edebiyatı ürünlerinde güreşin yeri alp ve pehlivan ilişkisi, destanlarda güreş, masallarda güreş, efsane ve menkıbelerde güreş, halk hikâyelerinde güreş, güreşle ilgili atasözleri ve deyimler olarak incelenmiştir. Güreşin dinî-tasavvufî halk edebiyatı, âşık edebiyatı ve geleneksel halk tiyatrosundaki yeri de bu bölüm içerisinde yer almaktadır.

Türk güreş geleneğindeki yapısal ve işlevsel değişim/dönüşümler çalışmanın dördüncü bölümünde değerlendirilmiştir. Bu değişim ve dönüşümler anket yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Geleneksel bir spor olan güreş ve güreş etrafında şekillenen uygulamalardaki değişim ve dönüşümler karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır.

Çalışmanın sonuç kısmında 16 Kasım 2010 tarihinde UNESCO-İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi'ne giren Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali'nin geleneğin devamlılığını sağlamadaki önemine dikkat çekilerek güreşin varlığını devam ettirmesi ve güreşe ilginin artırılması yönünde önerilerde bulunulmuştur. Bu önerileri maddeler halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Geleneksel Güreş Federasyonu'nun yeniden kurulması,
- Sponsor desteğinin sağlanması,
- Güreşlerde dereceye girenlere Trakya Üniversitesi tarafından verilen sınavsız okuma hakkı teşvikinin diğer üniversiteler tarafından da verilmesi,
- Baş Pehlivan olmuş tüm güreşçilere "Devlet Sporcusu" unvanının verilmesi,
- Kreş çağından başlamak üzere, yapılacak çizgi film ve çizgi romanlarla Türk çocuklarının güreşle tanışmalarının sağlanması, bu konuda Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın aktif görev üstlenmesi,
- Güreşte başarılı olanlara verilen para ödüllерinin artırılması,
- Belediyeler tarafından illerde güreş kulüplerinin kurulması, antrenman merkezlerinin açılması,

- Güreş ve başarılı güreşçiler hakkında akademik çalışmaların yapılması,
- Bayan antrenör ve güreşçilerin yetiştirilmesinin sağlanması,
- Güreşte aktif görev alan kişilere eğitimler verilmesi,
- Web sitesi kurularak kamuoyu ile güncel ve doğru bilgilerin paylaşılması,
- Müzecilik kapsamında faaliyetler yapılması.

Tüm bu öneriler üç önemli noktaya işaret etmektedir; bunlardan ilki yapılacak tüm faaliyetlerin bilinçli bir şekilde yapılması, ikincisi güreşle ilgili yatırımların yapılması ve güreşçilerin maddi olarak desteklenmesi ve üçüncüsü ise güreşin kreşten üniversiteye, eğitimden internet ortamına çok yönlü bir şekilde tanıtımının yapılmasıdır. Söz konusu kitabın arka kapağında da yer verildiği gibi bu kitap, Türklerde güreş kültürü ve Kırkpınar güreşlerinin kapsamlı ve güncel bir değerlendirmesini yaparak bu kültürün yaşatılması için rehberlik edecek kaynak niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- CHODZKO, Alexander (1878). *Theatre Persan*. (Ernest Leroux, Ed.), Paris: Publications Du Meme Auteur.
- Hayali Küçük Ali, *Mestan Pehlivan Çıplak*. Milli Kütüphane Kitap Dışı Materyal, Yer Numarası: 1994 TASVİR 221, Demirbaş No: D.N. 000252.
- SİYAVUŞGİL, Sabri Esat (1938). *İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul*. İstanbul: Bürhaneddin Basımevi.
- UYANIKER, Nursel (2019). *Türklerde Güreş Kültürü ve Kırkpınar Güreşleri*. Ankara: Gece Akademi Yayınları.